

Aan de voorzitter en (plv.) leden van de
Vaste Commissie voor Financiën
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500EA Den Haag

Briefnummer
24-122689

Den Haag
10 september 2024

Onderwerp
Inbreng Commissiedebat Douane d.d.
25 september 2024

Telefoonnummer

E-Mail
klunder@vnoncw-mkb.nl

Geachte voorzitter en leden van de Vaste Commissie voor Financiën,

Op 25 september 2024 heeft u een debat met de staatssecretaris Toeslagen en Douane, mevrouw Achahbar. Ondernemersorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland geven u graag een aantal punten mee voor dit debat. Deze sluiten aan bij de geagendeerde “Stand van de Uitvoering 2024” en de eerste Stand van zakenbrief 2024. In hoofdzaak gaat het om een aantal zorgen bij de hervorming van het Douane Wetboek van de Unie en de strikte toepassing van regels bij hoeveelheidsoverschrijdingen. Daarnaast zijn er enkele punten in de uitvoering waar wij aandacht voor vragen. In de bijlage bij deze brief zijn enkele vragen opgenomen die voortkomen vanuit onze zorgpunten. Wij hopen dat deze vragen door de staatssecretaris tijdens het debat kunnen worden beantwoord.

Graag merken wij nog op dat het overleg van het bedrijfsleven met de Douane – onder meer via de diverse ‘Overleggen Douane-bedrijfsleven’ (ODB's) – goed is. Die samenwerking wordt door het bedrijfsleven zeer op prijs gesteld en is uiteindelijk van grote waarde voor de Nederlandse economie. Innovatieve en ambitieuze ondernemingen, en steeds meer MKB-bedrijven, kopen en verkopen niet alleen binnen Nederland of Europa, maar weten de weg te vinden naar de wereldmarkt. Dit leidt tot nieuwe banen en economische groei in Nederland. Of zij hebben voor hun producten componenten en onderdelen nodig van buiten de Europese Unie, waardoor zij in staat zijn te specialiseren in steeds hoogwaardigere en complexere producten. Het Nederlandse bedrijfsleven, en het MKB in het bijzonder, is daarom afhankelijk van eenvoudige en efficiënte procedures bij in- en uitvoer. Het overleg tussen Douane en bedrijfsleven draagt daar zoals gezegd sterk aan bij.

Hervorming Douane Wetboek van de Unie: zorgen over toegankelijkheid (MKB), behoud prominente positie import en dataveiligheid

De onderhandelingen op Europees niveau over de omvangrijke herziening van het Douanewetboek van de Unie (DWU) moeten er toe leiden dat douaneprocedures eenvoudiger, transparanter en toekomstbestendig worden. Daarnaast wordt risicomanagement op Europees niveau en via een EU-Autoriteit geregeld. Het bedrijfsleven steunt deze uitgangspunten, maar maakt zich tegelijkertijd zorgen over hoe dit in het voorstel is vormgegeven. De

vereenvoudigingen zijn namelijk voorbehouden aan zogenaamde Trust&Check-traders (T&C). Veel kleinere importeurs – dit kunnen ook grotere bedrijven zijn met beperkte import – zullen die status waarschijnlijk niet kunnen krijgen. Onze inschatting is daarom dat de vereenvoudigingen de facto voor veel (MKB)-bedrijven niet toegankelijk zijn. Daarmee betekenen de voorstellen voor deze groep bedrijven een stap terug. Het kabinet heeft een goede positie voor het MKB echter wel als randvoorwaarde gesteld.¹ Wij vragen daarom aandacht voor de toegang tot de vereenvoudigingen en faciliteiten voor niet-T&C traders: hier zou – bijvoorbeeld zoals bij de huidige AEO-status - op Europees niveau gepleit kunnen worden voor behoud van een lichter regime, naast die van de T&C-trader. Daarbij is ook de positie van de externe dienstverlener (douanevertegenwoordiger) belangrijk, zie de paragraaf hieronder.

Meer in het algemeen vraagt het bedrijfsleven aandacht voor de centrale en prominente rol die de importeur heeft in het voorstel. Hoewel die centrale rol niet onlogisch is, is wel sprake van een trendbreuk met de huidige handelwijze. De rol die Nederland speelt als belangrijke doorvoerhaven voor het Europese achterland kan daar aanzienlijk door veranderen. Immers: heel veel goederen bestemd voor buitenlandse importeurs in de Europese Unie worden via Nederlandse havens ingevoerd. Douanevertegenwoordigers die nu vanuit Nederland buitenlandse bedrijven bijstaan bij de invoer van goederen in de Unie zullen als gevolg van de beoogde hervorming een belangrijk deel van hun marktaandeel zien verdwijnen naar andere lidstaten. Daarnaast verliezen importeurs de mogelijkheid bij hun (directe) vertegenwoordiger te rade te gaan, dit kan een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van de data die de Douane ontvangt. Wij vragen daarom dat Nederland zich aan de Europese onderhandelingstafel hard maakt voor een systeem waarbij – naast de importeur en de indirecte douanevertegenwoordiger – ook een positie blijft behouden voor de directe douanevertegenwoordiger in het land waar goederen de Unie worden binnengebracht.

De groei van de verantwoordelijkheid van de importeur vinden we niet alleen terug bij de traditionele douanerechten maar ook op het terrein van ESG (Environmental, Social en Governance verantwoordelijkheden). Hiertoe behoren CSDDD, maar ook CBAM en regels gericht op het voorkomen van ontbossing. Die regelgeving vraagt om een versterkte aandacht voor coördinatie, waarbij buitengrenscontroles worden voorbehouden aan de gevallen waarbij het binnenbrengen van goederen risico's meebrengt voor mens of leefomgeving. Nederland moet er in onze ogen bij onderhandelingen zorg voor dragen dat wetgeving goed op elkaar is afgestemd. Een toekomstig douaneagentschap zoals voorzien in het nieuwe DWU kan hier ook een rol in spelen. Daarnaast moet Nederland nadrukkelijk aandacht besteden aan zaken in Europese wetsvoorstellen die een effectieve en efficiënte handhaving kunnen belemmeren.

De fundamentele wijzigingen op douanegebied betekenen dat opnieuw veel IT-systemen moeten worden aangepast en dat het bedrijfsleven IT-capaciteit moet vrijmaken om aan te sluiten op deze nieuwe systemen. Zo voorziet de hervorming in de realisatie van een centrale EU data hub. In deze hub wordt alle data verzameld en gekoppeld met betrekking tot douane gerelateerde activiteiten in de Unie. Om de hiervoor genoemde status van T&C-trader te krijgen moeten bedrijven de Douane onder meer real-time toegang verschaffen tot hun (douane) IT-systemen. Dit principe van real-time toegang baart bedrijven zorgen. Ook omdat uit het huidige voorstel (nog) niet duidelijk blijkt of de toegang beperkt blijft tot hetgeen noodzakelijk is voor het toezicht op de buitengrens en de heffing van rechten. Data-security is momenteel één van de grootste zorgpunten voor bedrijven en iedere toegangsmogelijkheid tot vertrouwelijke bedrijfsdata levert extra risico's op. Het bedrijfsleven dringt daarom aan op een onafhankelijk

¹ Kamerstuk vergaderjaar 2022-2023, 22 112, nr 3725, p. 6: "Het is voor het kabinet belangrijk dat de voorwaarden die gesteld worden om gebruik te kunnen maken van vereenvoudigingen en faciliteiten niet dusdanig zwaar zijn als gevolg waarvan ze voor het Midden- en kleinbedrijf (MKB) de facto niet toegankelijk zijn."

onderzoek in zowel de designfase als bij de oplevering van de EU Data Hub om risico's rond beveiliging en (onbedoelde) toegang tot data zoveel mogelijk uit te sluiten. Vanzelfsprekend kan ook een deel van de zorg worden weggenomen door snelle duidelijkheid over de omvang en vormgeving van de data-toegang.

Pas 'menselijke maat' toe bij waarde- en hoeveelheidsoverschrijdingen

Onder Thema 1, letter B van de Stand van de Uitvoering 2024 wordt de problematiek bij waarde- en hoeveelheidsoverschrijdingen beschreven. Het gaat hier om formaliteiten voor het verkrijgen van een vergunning waarmee bijzondere economische douaneregelingen kunnen worden gebruikt. Bij de aanvraag van zo'n vergunning worden hoeveelheid en waarde door de aanvrager geraamd. Die hoeveelheden gelden vervolgens als maximum. Bij overschrijding van die hoeveelheid of waarde ontstaat voor het meerdere een douaneschuld. Het is van belang te melden dat bedrijven met een overschrijding geen enkel (financieel) voordeel kunnen behalen. Ook de controlemogelijkheden van de Douane kunnen niet in gevaar zijn geweest. Immers bij de daadwerkelijke invoer ging zowel het bedrijf als de Douane ervan uit dat de goederen onder de verleende vergunning vielen.

Als de Douane zelfstandig de overschrijding constateert wordt een navordering opgelegd. Bij sommige bedrijven heeft dat geleid tot navorderingen van meer dan €10 miljoen waardoor het voortbestaan van in de kern gezonde bedrijven in gevaar is gekomen. Navraag heeft geleerd dat in andere lidstaten dergelijke navorderingen niet of nauwelijks voorkomen. Het valt niet uit te sluiten dat vergunninghouders aldaar informeel gewezen zijn op overschrijdingen waardoor zij deze omissie zelfstandig konden herstellen. Als een bedrijf namelijk zelf de overschrijding constateert – hoe groot dan ook – dan kan zij de vergunning dienovereenkomstig ophogen. Een dergelijke ophoging heeft terugwerkende kracht en wordt in Nederland door de Douane per kerende post toegestaan waardoor navorderingen voorkomen wordt. Het bedrijfsleven erkent dat het zelf ook in continuïteit de taak heeft om te toetsen of zij aan de voorwaarden voor een vergunning voldoet en of ophoging van hoeveelheden nodig is, maar ervaart de huidige praktijk van navorderingen als een buitenproportionele sanctie die niet past bij een administratieve omissie.

Op bladzijde 6 van de Stand van de Uitvoering 2024 wordt aangegeven dat de Douane de ruimte wil hebben om specifiek op deze situaties de menselijke maat toe te passen. Dat zou zeker ook in het belang zijn van het bedrijfsleven, wij ondersteunen die wens dus van harte. Toepassing van de menselijke maat zou in onze ogen betekenen dat bedrijven – bij constatering van overschrijding door de Douane - de mogelijkheid krijgen hoeveelheden of waarden aan te passen, zonder dat onmiddellijk navordering volgt. Dat moet uit het oogpunt van gelijkheid niet alleen voor toekomstige gevallen gelden, maar ook bij zaken waar al navordering loopt. Wij hopen dat de staatssecretaris op dit punt een toezegging wil doen.

Zorgen in de uitvoering van verschillende zaken

a. Planning en capaciteit automatiseringstrajecten

Het is van groot belang de lessen uit eerdere IV-implementaties mee te nemen naar de toekomst. Dat gaat bijvoorbeeld om de beschikbaarheid van testomgevingen, maar ook om een betrouwbare planning. Het bedrijfsleven vraagt de Nederlandse overheid kritisch te zijn op parallelle implementatie van omvangrijke automatiseringstrajecten. Ook moet Nederland kritisch kijken naar de haalbaarheid van de voorgestelde planning, zowel Europees als nationaal. Het is daarbij van groot belang in Brussel invloed op die planning te blijven uitoefenen. Verder zou de Douane op korte termijn een analyse moeten maken hoe de problemen met koppelvlakken en platformen kunnen worden opgelost en hoe een robuuste

IV-omgeving kan worden bereikt met een minimum aantal verstoringen, eventueel door ontvlechting van de Douane en Belastingdienst-infrastructuur. Belangrijk is een open communicatie met het bedrijfsleven over te verwachten verstoringen. Een goed werkende digitale noodprocedure kan problemen deels verzachten, evenals een meetmethodiek van verstoringen die uitgaat van de schade voor ondernemingen.

Het bedrijfsleven is gebaat bij een Douane die kan beschikken over voldoende IT-(personeels)capaciteit. Wij ondersteunen daarom de oproep zoals weergegeven in onderdeel D op bladzijde 13 van de Stand van de Uitvoering 2024. Onconventionele oplossingen zoals uitbestedingen en innovatieve oplossingen zoals toepassing van AI moeten hierbij worden meegenomen.

b. Uitstroom van ervaren en breed inzetbare krachten

Het bedrijfsleven wil graag op gedegen en inhoudelijke wijze kunnen overleggen met douanemedewerkers die ook het bredere perspectief overzien ('helikopterview'). De ervaring is dat veel nieuwe medewerkers vooral worden opgeleid in een deelgebied van het douanewerk, waardoor dat bredere perspectief niet altijd aanwezig is. Wij zijn benieuwd of de staatssecretaris dit ook vindt en of zij daar verandering in wil en kan brengen.

c. Lange doorlooptijden

Met name gedurende de afgelopen zomermaanden was sprake van lange doorlooptijden bij de Douane. Wij realiseren ons dat de Douane te maken heeft met een toename van bijvoorbeeld e-commerce-pakketjes, ICT-veranderingen, beperkingen in personele capaciteit en ondermijning in de (lucht)havens. Daarom wil het bedrijfsleven samen met de Douane kijken hoe onnodige contactmomenten voorkomen kunnen worden, op welke wijze de kwaliteit van aangiftes verder verbeterd kan worden en op welke wijze de bestaande vereenvoudigingen, zoals de voorafaangifte, optimaal te benutten zijn. Mogelijk kan het instellen van versnelde procedures voor AEO-erkende bedrijven of het geven van 'het voordeel van de twijfel' aan bedrijven bij grote vertragingen binnen de Douane daar een rol in spelen. Wij zijn benieuwd hoe de staatssecretaris tegen deze gedachten aankijkt.

Hoogachtend,

Mw. Drs. I.C. Linthorst
Directeur Beleid

Bijlage: vragen debat Douane dd 25 september 2024

1. De Douane heeft een Service Level Agreement (SLA) afgesloten met de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), waarin de Douane zich committeert om binnen 36 uur te beoordelen of een veterinair document origineel is, voldoet aan het model dat de EU voorschrijft en of de partij uit een toegelaten land en een erkend bedrijf afkomstig is (D-controle). In 2024 heeft de Douane deze norm nog geen enkele keer gehaald. Hoe gaat de Staatssecretaris waarborgen dat de Douane op korte termijn aan deze norm gaat voldoen?
2. Recent is het kantoor van de Douane in Duiven (bij Arnhem, A12) gesloten. De Douane heeft de betrokken ondernemingen hier pas in augustus (in de zomervakantie) over geïnformeerd. Betrokken bedrijven moeten nu terecht bij het kantoor in De Lutte (Twente). Is de Staatssecretaris bereid om te onderzoeken op welke wijze de lasten voor het bedrijfsleven van de sluiting van het kantoor in Duiven te minimaliseren zijn, bijvoorbeeld door de mogelijkheid te bieden alle procedures digitaal af te wikkelen?
3. Op welke wijze gaat de Staatssecretaris waarborgen dat de uitgangspunten van goed bestuur en een sterke rechtstaat, zoals verwoord in het Hoofdlijnenakkoord, ook worden toegepast in de relatie tussen de Douane en het bedrijfsleven, onder meer door daadwerkelijke verruiming van de mogelijkheden, tijden en locaties voor contacten in persoon? Juist vanwege de grote mate van complexiteit van de douane-wetgeving is het van belang dat de Douane ook persoonlijk met aangevers kan overleggen.
4. Wat zijn de gevolgen voor de aangekondigde toepassing van de Roemernorm voor de beschikbare capaciteit bij de Douane? En op welke wijze gaat de Staatssecretaris waarborgen dat er voldoende capaciteit blijft bij de Douane en het Ministerie van Financiën, ondanks de aangekondigde bezuinigingen op de Rijksoverheid?
5. Als er een storing van het aangifte-systeem is, bestaat de mogelijkheid om gebruik te maken van een noodprocedure. Aangiftes ingediend via noodprocedure dient een douane-medewerker echter handmatig in te voeren. Dit leidt tot onnodig lange verwerkingstermijnen. Is de Staatssecretaris van mening dat de douane-afhandeling gebaat is bij een volledig digitale noodprocedure, en zo ja, wanneer zijn hiervoor concrete vervolgstappen te verwachten?
6. Welke maatregelen gaat de Staatssecretaris nemen om de stabiliteit van de ICT-systemen van de Douane te vergroten? Verwacht de Staatssecretaris dat een volledige ontkoppeling van de ICT-systemen van de Belastingdienst en de Douane een oplossing voor de huidige problematiek biedt?
7. Hoeveel mkb'ers verwacht de Staatssecretaris dat het predikaat Trust and Check Trader (begrip uit het nieuwe DWU) kunnen behalen? Is de Staatssecretaris bereid een impact analyse te doen naar de effecten van de herziening van het Douanewetboek van de Unie specifiek voor het im- en exporterende mkb? Is de Staatssecretaris bereid om zich in de Europese Unie hard te maken voor een systeem waarbij douane-procedures vereenvoudigd worden voor mkb'ers, zonder T&C-status, bijvoorbeeld door hun procedures te laten doen door een expediteur of logistiek dienstverlener?
8. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe de douane-procedures na invoering van het nieuwe DWU gaan verlopen. Hoe verloopt bijvoorbeeld de procedure bij een invoer door een importeur (die geen T&C-status heeft) gevestigd in Duitsland, met goederen bestemd voor, bijvoorbeeld, de Franse markt, via de Rotterdamse haven? Moeten die goederen dan eerst fysiek naar Duitsland voordat deze op de Franse markt gebracht kunnen worden? Indien een dergelijke aangifte via de Duitse douane dient te verlopen, hoe zorgt de Staatssecretaris er dan voor dat de Nederlandse douane zijn werkzaamheden zelfstandig kan uitvoeren, zonder te veel bemoeienis door de Duitse douane? Deelt de Staatssecretaris de zorg dat goederenstromen zullen verplaatsen naar Duitsland (Hamburg) als een dergelijke douane-aangifte bij de Duitse douane dient te worden ingediend?